

СУКУПНА ДИСКОНТОВАНА ВАРТІСТЬ КВАЗІРЕНТИ ЯК ІНДИКАТОР ПРОДУКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙ РЕГІОНУ

*Соляр В. В., к.е.н., доцент,
Радченко Л. П., к.е.н., доцент*

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Інноваційно-економічний прогрес регіону й економічний інтерес суб'єктів господарювання до впровадження інновацій задовольняється наявним вхідним потенціалом отримання прибутку, що передбачає одержання надлишкового доходу (квазіренти) у порівнянні з витратами на виробництво і збут товарів з відшкодуванням початкових витрат на нововведення. Квазірента – економічна форма реалізації власності, контролю ресурсу, обмежена пропозиція і висока продуктивність якого дозволяє отримувати додатковий дохід (надприбуток). Вона з'являється внаслідок істотного перевищення прибутків одного підприємства відносно іншого, конкуруючого, внаслідок більш високої ефективності виробництва або інших локальних умов.

Дисконтована вартість сукупної квазіренти ϵ , з одного боку, показником ступеня конкурентності регіонального ринку, а з іншого, – визначає перспективи розвитку інновацій на ньому. Фірма монополіст, яка априорі не піддається впливу конкуренції з боку імітаторів, може сподіватися на отримання гарантованих надприбутків у майбутньому. Так монопольна квазірента формується у результаті використання плодів інтелектуальної власності, яким притаманна абсолютно унікальна якість. Вона дозволяє встановлювати на такі інновації чисту монополію, породжує монопольно високі ціни на ринку і дає можливість власникам отримувати вищі доходи від використання інтелектуальних продуктів.

Монопольна квазірента ґрунтується на радикальних інноваціях, які неможливі без еволюційного збільшення технічних параметрів. До того часу, доки суспільство не винайшло способи використання рідкого та газоподібного палива, родовища нафти та газу були не розробленим людиною продуктом природи. Зараз вони – основне джерело так званої нафтогазової ренти, що визначає паливно-енергетичний профіль регіонів. Взаємозв'язок еволюційних і радикальних інновацій виражається у тому, що в ході поступового розвитку знижується еластичність зростання корисного ефекту від витрат на інновації. Це свідчить про досягнення потенційного рівня технологічних рішень, тим самим сигналізуючи про необхідність або нового революційного прориву, або використання оновленої технологічної платформи. Так, радикальні інновації утворюються у результаті програмно-орієнтованих, цільових зусиль, наприклад, винайдення технічних можливостей для продукування нетрадиційних джерел енергії.

У міру того, як кількість потенційних інноваторів досягає деякого критичного значення, з'являється певна перешкода в отриманні квазіренти у попередніх розмірах (функція дисконтованої квазіренти типової фірми стає не тільки крутіше, але лежить у всіх точках нижче тимчасової функції витрат).

Виникає диференціальна квазірента, яка формується завдяки інноваціям різної якості за ступенем функціональної придатності. Якщо виходити з того, що за призначенням всі інновації діляться на доповнені, заміщені, витіснені і вдосконалені, а за якістю поділяються на гірші, середні і кращі, то диференціація якості інновацій утворює основу для формування додаткового доходу організацій, що використовують середні і кращі об'єкти інтелектуальної власності.

В основу диференціальної квазіренти закладаються еволюційні інновації, які відбуваються безперервно. З другої половини ХХ ст. і до сьогодні кількість таких нововведень зростає внаслідок як спеціально організованих науково-дослідних робіт і розробок, так і внаслідок пропозицій та ідей, що надходять зі сфери виробництва, споживання і збуту. Власники такого виду надприбутку та нового інтелектуального продукту представляють переважно високотехнологічні галузі промислово розвинених регіонів та невиробничої сфери, що постійно освоюють нові технології виробництва (за рахунок зниження витрат) та управління, виробництва принципово нових або покращених товарів і послуг. Значення еволюційних інновацій досить велике, вони є важливим джерелом зростання продуктивності праці, підвищення якості та економії ресурсів.

Варто зауважити, що коли кількість фірм стає настільки великою, що жодна самостійна фірма не може отримати квазіренти, достатню для відшкодування витрат на НДКР, інновації сповільнюються або гальмуються. Це ще раз підтверджує тісний взаємозв'язок між структурою ринку і стимулами до інновацій в регіоні. Прибутковість інновації залежить також від умов попиту і пропозиції, розвитку внутрішніх та зовнішніх зв'язків території. (Інновації стають прибутковими тоді, коли в результаті зміни попиту функція дисконтованої сукупної квазіренти буде знаходитися над тимчасовою функцією витрат). Оскільки будь-яка інновація за ступенем корисності вище, ніж звичайні товари, вона покращує якість продукту і технології виробництва, знижує витрати. У зв'язку з цим об'єкти інтелектуальної власності коштують дорожче, ніж звичайні масові продукти, приносячи тим самим додатковий дохід. Рушійною силою в даному інноваційному процесі стає фахівець-інноватор, що забезпечує отримання абсолютної квазіренти. Тому державна регіональна політика розширення меж підприємництва, нарощування капіталу, розширення особистих свобод підприємців, може орієнтувати господарство на інноваційний розвиток через такі стимули.

Отже, рента концепція щодо стимулів підприємств і регіонів до інновацій в умовах різних регіональних структур ринку – від чистої монополії з бар'єрами для виходу до чистої конкуренції при наявності в проміжку різних емпірично важливих олігопольних варіантів, на практиці визначає успіх впроваджених інновацій та можливість отримання відповідної квазіренти. Перевагою регіону в даному випадку стає випереджальний розвиток технології та ефективне використання одержуваного в цьому процесі додаткового продукту. Для досягнення даної мети держава має вкладати більше коштів у розвиток науки і освіти, інноваційного бізнесу, тобто створювати умови для формування інтелектуального потенціалу.